



Clematis heracleifolia 'Wyevale'.

Schatten uit ENGELAND

Nu z'n kwekerij veertig jaar bestaat, staat Hans Kramer vaker stil bij wat er allemaal is veranderd. 'Wie had ooit gedacht dat je tegenwoordig kan kiezen uit 500 verschillende geraniums? En hoeveel echinacea's zijn er niet bij gekomen? Toch is dat niet per se een goede ontwikkeling, want 'nieuw' is niet altijd 'beter'. Daarom heeft hij het liever over planten die al veertig jaar in zijn sortiment zitten. Zoals *Clematis heracleifolia* 'Wyevale' en de wilde vorm van *Phlox paniculata*.

tekst en beeld HANS KRAMER



Wat deed je vroeger als kweker als je je assortiment uit wilde breiden? Je moest zorgen dat je moederplanten had. Dat betekende contacten aanknopen met botanische tuinen, zaadlijsten doorwerken en catalogi van collega-kwekers doorspitten. Vooral dat laatste leidde meestal tot een bezoek aan de desbetreffende kwekerij en daar vloeiden vaak jarenlange vriendschappen uit voort.

Begin jaren 80, toen ik net begonnen was, was Engeland het mekka van de vaste planten. Het wemelde er van de kleine kwekerijen en omdat stekbedrijven en weefselkweeklabs nog niet bestonden, deed men de vermeerdering voor honderd procent zelf. Het gevolg was dat iedereen een uniek assortiment had. Heel anders dan tegenwoordig, nu veel kwekers hetzelfde sortiment voeren omdat ze allemaal bij dezelfde bedrijven het jonge plantgoed inkopen.

Christopher Lloyd

Die eerste plantenreis naar Engeland die ik in 1981 als 20-jarige maakte, zit nog precies in m'n geheugen. Ik had net mijn rijbewijs en mocht de oude Peugeot van m'n ouders lenen. Het links rijden ging goed en er werden vijf kwekers bezocht. Ik weet nog welke dat waren en ook de planten die ik aanschafte staan me nog helder voor de geest. Een paar daarvan zijn me heel dierbaar geworden, ze hebben zulke goede kwaliteiten dat we ze na veertig jaar nog steeds kweken.

De naam van de eerste stop, Great Dixter, zal veel mensen bekend in de oren klinken. In eerste instantie kwamen we niet voor de tuin, maar voor de kwekerij. We hadden de nachtboot genomen. Ook toen moest de tijd al een uur

worden teruggezet en na een uur rijden stonden we om 8 uur voor de kwekerij. We komen er nog elk jaar, in oktober, om deel te nemen aan de Rare Plant Fair en het is frappant om te zien dat hij er nog precies hetzelfde bij ligt als veertig jaar geleden. Voor m'n gevoel is er één klein kasje bijgekomen, maar de verkoopbakken en sfeervolle oppotschuur zien er nog hetzelfde uit. Onze bestelling, met onder andere *Clematis heracleifolia* 'Wyevale' en de wilde vorm van *Phlox paniculata*, stond klaar. De dag moest nog beginnen en ik vroeg de man van de kwekerij of we de tuin al in mochten. Die ging normaal gesproken pas om 11 uur open, maar we kregen toestemming. We liepen er nog maar net toen een raam van het landhuis open ging en ons met barse stem werd gesommeerd de tuin te verlaten. Later kwam ik te weten dat het de beroemde eigenaar Christopher Lloyd was.

Die *Phlox paniculata* hebben we nog steeds en in al die jaren zijn er misschien wel duizenden stekken van genomen. Hij bloeit met hoge, ranke pluimen van kleine lilablauwe bloemen, die licht overhangen. Bij koel weer is de kleur lilablauw, bij warm weer wat rozer. Het is een gezonde, gracieuze en bijna edele plant, die de charme ►

DE KEUZE VAN KRAMER

en bescheidenheid van een botanische soort op zijn best laat zien. Het is dezelfde plant die Piet Oudolf in zijn nieuwe versie van het boek 'Droomplanten' *Phlox paniculata* 'Dixter' heeft genoemd. Het kan dus zijn dat je hem ook onder die naam aantreft. Ook *Clematis* 'Wyevale' hebben we sindsdien elk jaar aangeboden. Met zijn lichte, bijna azuurblauwe kleur is deze plant nog steeds uniek. De bloemen staan in kransen rond de stevige, houtig aandoende stengels en ruiken heerlijk. Ze zijn groot van stuk en als je goed kijkt zie je dat de bloemblaadjes aan het eind sterk gegolfd zijn en iets teruggeslagen, net als bij sommige hyacinten. Ze lijken er niet alleen op, maar ruiken er ook naar.

Potjes van aardewerk

De volgende kwekerij was de destijds beroemde Washfield Nursery in Kent, die werd gerund door Elizabeth Strangman. Helaas bestaat hij niet meer. De kwekerij was niet groot, maar het was wel een plek waar alleen het beste van het beste werd gekweekt. Dat kon variëren van de meest bijzondere schaduwplanten tot hoge borderplanten als de bekende *Campanula* 'Kent Belle', die daar het levenslicht zag. Altijd was er wel wat bijzonders, maar als je iets wilde hebben moest je het voorzichtig vragen en geduld oefenen. Elizabeth had er een hekel aan als je te veel om een plant zeurde. Ik kan me dat nu heel goed voorstellen.

De planten werden heel zorgvuldig gekweekt, in potjes van aardewerk. Niet in het lichte turfmengsel dat je nu vaak ziet, maar in een zware *loam based* (leem, red.) potgrond. De meesten potten waren *plunged*, zoals de Engelsen dat noemen, dus ingegraven in een zandbed. Als je wat wilde hebben, werd de plant er voorzichtig uitgehaald, uit de pot geklopt en netjes in een krant gerold. Daarna werd er een elastiekje met een kartonnen etiket omheen gedaan.

Ik herinner me nog precies de geur van vochtige kranten en potgrond die er in dat oppotschuurtje hing. Er kwam geen plastic aan te pas en er werd nauwelijks turf gebruikt. Jammer dat het zo niet meer kan. Nadeel was wel dat als de planten nat werden ingepakt, het potloodschrift op de kartonnen etikettes snel onleesbaar werd. Na thuiskomst moest je dus meteen planten, anders haalde je de namen door elkaar. Sowieso kon je daarmee niet wachten, want de wortels hadden de beschermende pot niet meer om zich heen. Overigens is snel planten nog steeds een goed idee. Wij merken dat klanten aangeschafte planten vaak veel te lang in de kistjes of, erger nog, plastic zakken op het terras laten staan en ze pas soms weken later uitplanten. Dan gaat de kwaliteit wel erg snel achteruit ...

Legendarisch

We kweken nog steeds veel planten van Elizabeth. Van haar kregen we ook de eerste blauwe *Corydalis*. Niemand wist af van het bestaan van deze legendarische *Corydalis flexuosa*, zij bezat hem als eerste. Ze had één wortelstokje in een buisje van een filmrolletje toegestuurd gekregen uit China.

Een andere plant die bij dat eerste bezoek in 1981 de show stal was de bijzondere *Geranium* 'Salome', een kruising tussen de witbloeiende *G. lambertii*

- die je nu bijna niet meer kunt krijgen - en de flink kruipende *G. procurrans*. Een onmogelijke kruising zou je zeggen, maar het leverde een van de mooiste geraniums op die ooit zijn gekweekt. Na al die jaren is het nog steeds een favoriet van ons. Deze plant wordt met het verstrijken van de zomer steeds mooier en gaat in de herfst bijna rijker bloeien met grote, open, lila bloemen met een donkere adering en een uitgesproken zwart hart. De jonge planten moeten de eerste winter goed worden afgedekt met wat droog blad op het hart. Als ze de eerste winter hebben doorstaan, redden ze zichzelf verder.

Z'n grootste bekendheid dankt Washfield Nursery aan de helleborussen. Elizabeth Strangman was een van de eersten die door handbestuiving nieuwe, gezonde *Helleborus* in fantastische kleuren kweekte. Als je er in februari kwam, hingen de moederplanten vol met wollen draadjes in allerlei kleuren. Die had ze aan de bestoven bloemen gebonden om het zaad apart te kunnen houden. *Helleborus* heeft Elizabeth en mij bij elkaar gebracht. Driemaal maakten we samen een reis naar Roemenië, Hongarije en Bosnië om *Helleborus* in het wild te bekijken. Dat was de basis voor het kweken van onze eigen collectie *Helleborus*, waar de Hessenhof bekend mee geworden is. In al die jaren bouwden we een warme vriendschap op. Miranda en ik zoeken haar nog elk jaar op. Inmiddels hebben we een verzameling van 6.000, misschien wel 7.000 verschillende moederplanten. En het leuke is dat je van de meeste planten nog precies herinnert hoe je eraan bent gekomen. Zo gaat dat tussen plantenliefhebbers en collega's. Het zijn de persoonlijke verhalen tijdens een tuinbezoek, het *Helleborus*-zaad dat je ergens in Bosnië hebt geplukt, een plant die je tijdens een lezing krijgt of een ruil met een collega die de planten hun emotionele waarde geven. Want die hebben ze zeker. De hele kwekerij staat wat dat betreft vol met herinneringen, ontmoetingen, vriendschappen. En elk jaar komen ze tijdens de bloei weer boven. Dat maakt kweken en tuinieren zo bijzonder. ♦

Foto: Maayke de Ridder



HANS KRAMER

Hans Kramer is kweker. Op zijn kwekerij De Hessenhof in het Gelderse Ede vind je een grote keuze aan biologisch geteelde vaste planten, die hij samen met zijn vrouw Miranda opkweekt en vermeerdert.

Hans is een pleitbezorger van sterke, botanische soorten, die je ook in de natuur kunt aantreffen en die in de tuin jarenlang meegaan. Meer info: www.hessenhof.nl.

HOERA!
40
JAAR
De Hessenhof!



1



2



3

1 *Phlox paniculata* met *Angelica* 'Vicars Mead'.
 2 *Corydalis flexuosa*.
 3 *Geranium* 'Salome'.

Foto: GAP Photos

Foto: ImageSelect